

МАСТЕР - КЛАСС ПО БУРЯТСКОМУ ЯЗЫКУ
ЭФФЕКТИВНЫЕ СПОСОБЫ ПОВЫШЕНИЯ СЛОВАРНОГО ЗАПАСА

«Үгын нөөсэ баяжуулха үрэ дүнтэй арга боломжонууд»

Сайн байна, хүндэтэ багшанар. Би Нютаг засагай бюджетэй болбосоролой эмхи зургаанай «Нархатын 2-дохи дунда хургуулиин» буряад хэлэнэй багша Аюрова Лариса Доржиевнаб. Минии мастер – классай темэ «Үгын нөөсэ баяжуулха үрэ дүнтэй арга боломжонууд» («Эффективные способы повышения словарного запаса») гэжэ нэрэтэй.

Мүнөөдэр буряад хэлэ үрэ дүнтэйгөөр хайшан гэжэ зааха тухай хөөрөлдэхэбди.

Хэлэ үзэлгэ гэр барилгатай зэргэсүүлмээр. Ямар гурбан үндэнэ хуури дээрэ гэрэй барилга баригданаб? (плакат дээрэ 3 абарга зааһанай зураг)

- 1- эд (Материал)
- 2- физикэ болон архитектурын ёһо
- 3- зохид хайхан богожо бүтээлгэ

Хэлэ үзэлгэ баһал иимэ гурбан үндэнэ хууритай:

- 1- үгын һан
- 2- хэлэнэй түхэл байгууламжа
- 3- абяанай бүридэл

Барилгада юун шухалаб? Ямар зүйлгүйгөөр гэр баригдахагүйб? Тон зүб, эд-материалгүйгөөр. Хэдышые суутай архитектор байбашые, гэгээн бэлигтэй дизайнершые байг, харин нэгэшые хирпиисэ үгыгөөр бидэ хэзээдэшые гэр барихагүйбди. Хэлэ үзэлгэдэ юун шухалаб? Тиимэл ааб даа, лексикэ шухала гээшэ. Үгэнүүдые мэдэхэгүй хаа, ямаршые грамматика, гоёор үгүүлбэри юундээшые туһагүй болоно.

Хайшан гэжэ үхибүүдэй үгын нөөсэ баялиг хүгжөөхэб? Хооһон сээжэлдэлгэ үхибүүдтэ хайн дүн үгэхэгүй, юундэб гэхэдэ, һонирхол татахагүй, тиимэнээ элдэб ондоо аргуудые бэдэрхэ хэрэгтэй болоно. Мүнөөдэр би таанадта үгын нөөсэ хүнгэн аргаар баяжуулхада хэрэгтэй элдэб хургалгануудтай танилсахыетнай дурадханаб. Зарим нэгэ упражненинууд багшанарта хайшаагдажа, ажалдаа хэрэглэжэ болохо гэжэ найданаб.

Шэнэ лексикэтэй танилсуулхадаа минии хэшээлнүүдтэ хэрэглэдэг даабаринууд ба хургалганууд ехэ үрэ дүнтэй гэжэ ойлгуулжа туршахамни. Эрдэмтэдэй баталан хэлэдэгээр, үгэ хайнаар ханажа абахын тула, тэрэниие оло дахин хараха, уншаха, бэшэхэ, үгүүлхэ хэрэгтэй гээшэ. Тиимэнээ, бидэ багшын гү, али дикторой хойноһоо хоороор дабтанабди, тиигээд хурагшад өөһэдөө үгүүлнэ, уншана, словарь соого бэшэжэ абана. Ямаршые шэнэ үгэ нүдөөрөө хаража абахадаа, хүнгөөр, хайнаар хадуужа абана гэжэ ойлгуулагданхай гээшэ. Тиимэнээ темэнүүдээр иимэ материал бэлдэгдэнхэй: на слайде

Мүнөө ЛОТО, гү али үгэнүүдэй карточканууд. Эхин шатын ангиинуудта хэрэглэдэг наадан. Эхин ангиинуудта лексическэ материала үндэнэ табихань гол шухала. Энэ наадан элдэб зурагуудтай 12 ехэ ба бага карточкануудһаа бүридэнэ. Класс 3 команда боложо хубаарна, бүлэг бүхэндэ 4 хууданан үгтэнэ. Багша, жэшэнь, ЗААНай зураг харуулаад, асуудал табина: «Энэ юун бэ?». Нэгэ хурагша : ЭНЭ ЗААН,- гэжэ харюусана. Харюугай зүб байбал, тэрэ зураг абажа, бүлэгэйнгөө томо плакат дээрэхи зурагаа хаана. Буруу харюу хэлэгдээ хаань, багша тэрэ карточка хайрсаг соо хэнэ. Түрүүн плакадаа бүтүүлһэн бүлэг шүүһэн болоно.

Саг үргэлжэ энэ наада орёо болгожо болоно. Жэшэнь, Дэлгүүр соо, Зоопарк соо гэжэ нааданууд. Хурагша хайрсаг сооһоо зурагуудые гаргажа, холбуулалнуудые, мэдүүлэлнүүдые зохёоно: Энэ ном. Намда ном бии. Би номтойб. Би номгүйб. Намда ном угыш даа. Энэ ном абыш даа. Би ном уншанаб.

Шэнэ үгэ хадуужа абалгын арга. Жэшэнь, хэшээл дээрээ шэнэ үгэнүүдые үгэхэдөө, тэдэнээ дабтана, уншана, бэшэнэ, үгүүлнэбди. Тиигээд нэгэ бага ондоо ажал дүүргээд, дахин тэрэ үгэнүүдтэ бусанабди. Хэшээлэй эсэстэ олонхи хурагшад хадуужа абадаг.

Имитативна (нажаалдалгын) упражненинуудыг хуралсаалай бүхы шатануудта хэрэглэдэгби. Жэшээн, зүбшөөлгэ: Энэ ном һонин гү? Тиимэ, энэ ном һонин. Үгы хаа, буруушаалга: Энэ ном һонин бэшэ.

Подстановочна (тааруулжа табилгын) упражненинууд. Иимэ даабаринууд соо таарулжа табиха үгын орондо зураг гү, али ород хэлэн дээрэ үгэ үгтэдэг.

Эжымни амтатай **бууза** шанана. Аба **город** ошоно.

Жэшээлхэдэ, үшөө опорно-функциональна диалогой схемэ дурадхажа, микродиалогуудыг эмхидхэнэб. Микродиалог - тааруулжа табилгын таблица. - Шиний эжы хайшаа ошоноб? (дэлгүүр, хото, хургуули, Москва)

Трансформационна (хубилгаһан) упражненинууд:

-Шэнэ үгэнүүдыг хэрэглэн, үгтэһэн мэдүүлэлнүүдыг дэлгэрэнгы боллогты: БИ АБААБ.

- Мэдүүлэлнүүдэй түхэл хубилгагты. (саг ба нюур).

Эндэ иимэ матрица – хэб хэрэглэжэ болоно.

Т.н	У.с	М.с.	Е.с.
Би	уншааб	уншанаб	уншахаб
Ши	уншааш	уншанааш	уншахаш
Тэрэ	уншаа	уншана	уншаха
Бидэ	уншаабди	уншанабди	уншахабди
Та	уншаат	уншанат	унсахат
Тэдэ	уншаа	уншана	унсахад

Үргэнөөр ситуативна даабаринууд хэрэглэгдэдэг. Иимэ даабаринуудай зорилго – текстын сюжет хадуужа абалга ба хэлэлгын хэбүүдыг оло дахин дабталгын хүсөөр өөрөөшье мэдэнгүй сээжээр хэлэдэг болотор, хүнтэй харилсажа шадаха шатада гаратар хургалга. Яряанай текст хурагшадай хэлэлгын үндэһэ һуури боложо үгэхэ ёһотой. Текст соохи бодол харилсаха шалтаг болохо ёһотой.

Ямаршыг темээр харилсахада хэрэгтэй хэлэлгын хэмжээн хэдэн цикл хэшээлнүүдэй үнгэрхэдэ хэлэлгын шадабари боложо гарана. Иимэ журамтай, ходо дабтагдаһан гуримтай хургалгын ашаар ямаршыг шадабаритай үхибүүн хэлэндэ һурахадаа амжалта туйлана.

Бага багаар алхам хэ хэһээр хэлэлгын шадабаритай, иигэжэл, хуралгын баяртай, хүдэлхэ дуратай болоно. Үхибүүн өөрыгөө найнаар сэгнэжэ һурана.

Сагай бага байһанһаа бүхы упражненинуудыг харуулха аргагүй байна. Тиигэбэшье, харуулһан хэдэн даабаринууд үрэ дүнтэй гэжэ һананаб.

Хэлэ үзэхэ дуратай болгожо байхадаа, бидэ буряад хэлэндээ дуратайгаар ба хүндэтэйгөөр хүмүүжүүлнэбди.